

WPROWADZENIE OD REDAKCJI

Droży Państwo – Czytelnicy i Czytelniczki.

Przekazujemy Państwu do lektury najnowszą edycję Teki. Jest to już numer XLIV czyli czterdziesty czwarty naszego rocznika, odnoszący się do 2016 roku. Osiąga z roku na rok sprawniejszą obsługę redakcyjną i edytorską, pełną dwujęzyczność polsko-angielską. Zyskuje powiększające się ilości punktów oceny przyznawanych przez gremia ewaluujące, co jest tożsamy z rosnącą rangą uznania dla niej wśród publikacji naukowych.

Powyżej podane liczby oznaczają, że Teką zbliża się do małego jubileuszu w postaci czterdziesto-piętego numeru, a przede wszystkim zmierza do wielkiego jubileuszu – półwiecza istnienia. Właśnie 50 lat wstecz od chwili pisania tych słów (pod koniec 2016 roku), przygotowywany był pierwszy jej numer, który ukazał się w roku 1967, staraniami prof. T. Przemysława Szafera z ramienia PAN, prof. Janusza Bogdanowskiego – pierwszego jej Redaktora, oraz innych zasłużonych osób, w tym znakomych autorów i autorki będących dziś postaciami legendarnymi.

Niniejszy tom rozpoczynamy od tradycyjnie pierwszego działu CRACOVIANA, artykułem Aleksandra Böhma, od dziesięcioleci zasłużonego autora na łamach Teki. Przedstawia on imponującą panoramę czasową, fascynującą historię i współczesność znanego kościoła na Woli Justowskiej w Krakowie. Był on przeniesiony z Komorowa i perfekcyjnie zmontowany, tworząc „nowy – historyczny” piękny krajobraz miejsca. Następnie został spalony, odtworzony ze zmianami, po czym został spalony po raz drugi. We wstępnej w fazie poszukiwań koncepcyjnych nowego kościoła w tym miejscu, powstało kilka projektów autorstwa wybitnych krakowskich architektów. Ostatecznie wybrany został projekt autora artykułu, obecnie realizacja jest w toku, uroczyście wmurowano kamień węgielny, wzniesiono ściany i konstruowana jest więźba dachowa. Cała historia jest precyzyjnie i ciekawie zaprezentowana w artykule.

Wprowadziliśmy nowy dział ARCHIWALIA, ponieważ dwóch współczesnych wybitnych krakowskich profesorów, odnalazło nieznane rewelacyjne teksty autorstwa profesorów poprzedniego pokolenia. Aleksander Böhm odkrył w archiwum maszynopis zawierający pracę doktorską autorstwa jego promotora dyplomowego, doc. Stefana Żychoń, ongiś kierownika Zakładu Na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej, w którym pracował autor niniejszych słów. S. Żychoń był autorem ważnych projektów i realizacji (Hotel Orbis-Trzaska w Zakopanem – z Juliuszem Żórawskim, rewaloryzacja Muzeum Archeologicznego w Krakowie, rewaloryzacja zespołu szafasów na Polanie Podokólne w Tatrach, rewaloryzacja ulicy Krupówki w Zakopanem). Dawny magistrant pisze o swym promotorze w autorskim artykule, poprzedzającym pełną edycję wspomnianego doktoratu, pieczołowicie przygotowaną w naszej Redakcji do druku. Z kolei – W tym samym dziale „antykwarycznym”, J. Krzysztof Lenartowicz, prezentuje dwa cenne materiały. Ten również zasłużony autor Teki, znany m.in. z prac nad dziedzictwem Juliusza Żórawskiego, odkrył jego nieznany tekst, który przeanalizował i skomentował w swoim artykule; oraz przygotował oryginalny manuskrypt do publikacji, którą prezentujemy.

Dział ARCHITEKTURA rozpoczynają dwie rozprawy usytuowane głównie w kategoriach wysokiej teorii, z silnym ładunkiem intelektualnym. Tomasz Kozłowski prezentuje rozwój swych badań o architekturze zwłaszcza bliskiej ekspresji, w tym przypadku szczególnie w zakresie archetypów. Ernestyna Szpakowska-Loranc, znana z prac nt. miast idealnych oraz przestrzennej narracji, przybliży tutaj dla architektury psycho-poetycki aspekt melancholii. Miłosz Zieliński z Eweliną Sypek prezentują materiał z pogranicza teorii i empirii, mianowicie wykorzystanie słynnej awangardowej teorii formy otwartej autorstwa Oskara Hansena w sposób wielce oryginalny: do działań w dziedzinie

rewitalizacji, czyli kreatywnej pracy nad przeszłością dla przyszłości.

Dwa artykuły kończące ten dział są pracami o przewadze empirii. Badania Macieja Złowodzkiego z Katarzyną Zawadą-Pęgiel dotyczą najnowszej Hamburgskiej architektury biurowej, która jest specjalnością autorów. Przy tym jednak artykuł jest w bardzo ciekawy sposób zainaugurowany słynną niedawno otwartą Operą, rozslawioną tyleż poprzez niezwykle intrygującą architekturę, ile też poprzez również niezwykle intrygujące – astronomiczne niespodziewane kwoty kosztów, które pojawiły się w toku realizacji. Kończący dział artykuł Dariusza Kronowskiego wnosi niszowe ale zdecydowanie atrakcyjne zagadnienie estetyczne, mianowicie współczesną architekturę radykalnie abstrakcyjną i modernistyczną w kontekście krajobrazu wysokogórskiego; w tym przypadku na przykładzie nowej kolejki linowej w Dolomitach.

Dział ARCHITEKTURA KRAJOBRAZU liczy siedem artykułów, z tego trzy stanowią blok prac autorstwa gości zagranicznych, a pozostała większość jest autorstwa głównie młodego pokolenia polskich badaczy, w tym doktorantek i doktorantów. Węgierskie zespoły autorskie przedstawiły dwa czołowe w swoim kraju, Budapeszteńskie zielone zespoły zabytkowe. Są to: reprezentacyjny pejzażowy Park Jubileuszowy (Eszter Bakay, Dorottya Varró), oraz niebywale malowniczy z powodu niestandardowych śmiałych rzeźb – Węgierski Cmentarz Narodowy. Artykuł o nim został opracowany wraz z poszerzającymi konkluzjami ogólnymi nt. terenów zieleni publicznej; niestety jest pozbawiony ilustracji (Imola Gecse-Tar, Katalin Takács, Ágnes Bechtold). Autorka ukraińska Liudmila Ruban przedstawiła oryginalne w sensie intelektualnym i ciekawe empirycznie badania monumentów parkowych – poświęconych upamiętnieniu wybitnym osobowości historycznych – o istotnej, metaforycznej roli wody – dynamicznie współdziałającej z jej ujęciami architektoniczno-rzeźbiarskimi.

Trzy kolejne materiały prezentują wybitne dokonania parkowe i ogrodowe na Śląsku. Beata Fortuna-Antoszkiewicz, Jan Łukaszewicz i Piotr Wiśniewski przypominają kompozycję, realizację i rozkwit Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie, będącego kultowym dokonaniem w historii Polski drugiej połowy XX wieku. Bożena Łebzuch przedstawia badania na temat ewolucji: od historycznego, prywatnego zespołu pałacowo-parkowego w Siemianowicach Śląskich – w kierunku nowoczesnego zespołu terenów parkowych miejskich („municipalnych”), o charakterze publicznym, jako dobro wspólne. W kolejnym artykule Anna Steuer-Jurek

charakteryzuje niezwykle przedsięwzięcia krajobrazowe – miniaturowe ogrody zoologiczne Górnego Śląska. Zakończenie działu architektoniczno-krajobrazowego stanowi artykuł Ewy Waryś na temat międzynarodowego wzorca miejskich skwerów angielskich i aplikacji tego modelu na przykład w realizacjach polskich.

Najobszerniejszy, liczący osiem artykułów dział URBANISTYKA I PLANOWANIE PRZESTRZENNE rozpoczyna potężny, ultranowocześnie ujęty raport z bieżących badań *in situ* oraz studiów literaturowych autorstwa Mateusza Gyurkovicza o współczesnych Wieżach Barcelony i ich roli w kompozycji hybrydowej struktury urbanistycznej metropolii. Autor porusza i rozwija bardzo aktualne, super-trudne i rodzące kontrowersje zagadnienie – stawianie modernistycznych wysokościowców w sercu miasta zabytkowego najwyższej światowej klasy. Wprawdzie ten casus został już złagodzony przez kilkuletnie sąsiedztwo Wieży Agbar w pobliżu La Sagrada Familia. Ta konfrontacja jest coraz bardziej akceptowana; w niektórych ankietach Torre przeważa popularnością nad Świątynią Gaudiego. Lecz mimo to budowanie nowych wież rodzi nadal szereg kwestii do przeanalizowania i ocen; co jest właśnie dokonywane głęboko profesjonalnie i perfekcyjnie w przedmiotowym artykule.

Artykuł Beaty Malinowskiej-Petelenz o fenomenie miast włoskich prezentuje charakterystyczną wyłącznie dla tej wyjątkowej autorki – badanie urbanistyczno-architektoniczne poprzez własny rysunek artystyczny. Autorka – niezwykle uzdolniona plastycznie łączy tę umiejętność w dwuczłonowy warsztat badawczy: lekko rysowane fragmenty miast a w nich istotne obiekty – wraz z łatwością interpretacji intelektualnej i narracji tekstowej. Inną oryginalną metodą badawczą w dziedzinie urbanistyki: przestrzennych struktur miejskich oraz otwartych obszarów rekreacji – w wymiarach czasowych, – prezentują autorki Budapeszteńskie: Kinga Szilágyi, Fruzsina Zelenák, Orsolya Fekete. Łączą w swym opracowaniu głęboką i złożoną dysertację tekstową o urbanistyce w aspektach politycznych, kulturowych i funkcjonalnych, z ciekawymi autorskimi typologiami graficznymi „rozgrywającymi się w czasoprzestrzeni”.

Podobną kwestię – kontekst ogólnomiejski dla linearnych, ciągłych pasm sieci zielonej infrastruktury i dla punktowych zespołów parkowych – w odniesieniu do Bratysławy, prezentują słowackie autorki: Katarína Kristiánová oraz Ľubica Vitková. Rozpatrują one system obszarów zielonych jako strategiczną kanwę dla urbanistycznej regeneracji oraz rozwoju miasta. Zbliżona idea (zespół zielony – park

publiczny jako czynnik regeneracji urbanistycznej), w mniejszym obszarze, przyświeca opracowaniu Katarzyny Elwart na temat ekologicznej i estetycznej sanacji osiedla przemysłowego w Prowincji Bergamo, z ciekawymi schematami graficznymi. Dwa różnorodne, ciekawe pod względem ilustracyjnym i typologicznym artykuły dotyczą parków miejskich Poznania w skali ogólnomiejskiej. Agnieszka Rosada, Miłosz Walerzak i Piotr Urbański poddali analizie i ocenie parki zabytkowe w kontekście klinowo-pierścieniowego systemu Poznańskiej zieleni. Zespół autorski Bożena Łukasik i Agnieszka Wilkaniec poddały badaniom parki wszystkich generacji jako elementy struktury i krajobrazu miasta.

Dział urbanistyczno – planistyczny zamyka cenna praca Elżbiety Czekiel-Świtalskiej nt. braku kompozycji urbanistycznej we współczesnych Planach Miejscowych Zagospodarowania Przestrzennego w Polsce. Autorka, która na ten temat zorganizowała ogólnopolską konferencję z udziałem NIK, jest jedną z nielicznych osób, które śmiało poruszają to niezwykle ważne i na razie niemożliwe do opanowania patologiczne zjawisko, powodujące w Polsce bezprzykładny w skali Europejskiej nieład przestrzenny.

Dział SPOŁECZNY WYMIAR URBANISTYKI I ARCHITEKTURY jest poszerzonym tematycznie o urbanistykę działem istniejącym już w tradycji Teki pod tytułem SPOŁECZNY WYMIAR ARCHITEKTURY. W niniejszym numerze wprowadzono problematykę urbanistyczną ze względu na wybitny artykuł autorstwa Artura Jasińskiego nt. ewolucji modelu przestrzennego miast wielonarodowych rozpiętych w aspekcie relacji społecznych pomiędzy separacją a integracją. Autor znanych książek o miastach powiązanych z aspektami socjo-politycznymi: – o obrazach współczesnego post-*Polis*, o miastach w dobie terroryzmu, o architekturze i urbanistyce Izraela w kontekście zagadnień państwa, kraju i narodu, – tym razem przedstawia wyniki swoich badań nt. miast multi-kulturowych. Badania autora wykazują w tej mierze ciekawe zmiany. Dawne osady

i miasta handlowe w naturalny i oczywisty sposób łączyły wspólne, dobrze pojęte interesy przedstawicieli różnych kultur – dzięki transakcjom wymiary dóbr i finansów, podczas gdy zamieszkiwanie było osobne, we własnych dzielnicach. Obecnie, w dobie znacznej wirtualizacji procesów transakcyjnych zanika dawna bezpośredniość kontaktów kontrahentów twarzą w twarz, natomiast pozostają i rodzą się na nowo znaczne komplikacje w kohabitacji *multi-kulti* np. w dziedzinie (nie-)asymilacji, etc.

W niniejszym numerze wprowadzamy nowy istotny dział MŁODA TEKA. Ideą w tej mierze jest stworzenie szansy dla wybitnych osób reprezentujących młodzież akademicką, które wylegitymowały się wartościowymi projektami w formie graficznej i w treści tekstowej. Teka stwarza im możliwość debiutu w formie artykułu opracowanego z użyciem warsztatu naukowego, w oparciu o wykonane i wysoko oceniony projekt dyplomowy lub kursowy. Debiutantką jest mgr inż. arch. Anna Mędrala, której praca magisterska wykonana pod promotorskim kierunkiem prof. Artura Jasińskiego na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych w Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego, otrzymała Wyróżnienie w ogólnopolskim, międzyuczelnianym konkursie zorganizowanym na Wydziale Architektury w Politechnice Krakowskiej, na temat projektu z kreatywnym użyciem betonu.

Nowy w tym roczniku jest też dział NOWE KSIAŻKI. Przedstawiamy recenzje pięciu druków zwartych: książki zbiorowej zawierającej rozważania 12 autorek i autorów, czołowych polskich architektów i historyków sztuki nt. skutków transformacji dla kondycji przestrzeni w Polsce; oraz cztery najnowsze, indywidualne autorskie książki naukowe.

Zakończenie tomu stanowią WSPOMNIENIA o trojgu znakomitych profesorach architektach: Lechu Kłosiewicz z Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, Tadeuszu Bartkoviczu z Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej oraz Hance Zaniewskiej z Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej. Pamiętajmy o Nich. ■

INTRODUCTION FROM THE EDITORIAL STAFF

Dear Ladies and Gentlemen – Dear Readers,

We hereby present to You the newest volume of our Journal. It is the XLIV issue – the forty fourth – of our yearly, for the year 2016. From year to year, it has achieved a more effective editorial support and has become fully bilingual – in Polish and in English. It is gaining an increasing amount of evaluation points awarded by reviewing parties, something that is a reflection of its rising esteem as a scientific publication.

The numbers provided above indicate that the Journal is getting closer and closer to a small jubilee in the form of its forty fifth issue, in addition to the fact that it is getting closer and closer to the all the more important one – that of its existence for half a century. It was exactly 50 years prior to the moment in which these words have been written (towards the end of 2016), that its first issue was being prepared, which was published in 1967 thanks to the efforts of Professor T. Przemysław Szafer from the Polish Academy of Sciences, Professor Janusz Bogdanowski – its first Editor, as well as other meritorious persons, including excellent authors who are considered legendary today.

This issue begins, traditionally, with the first chapter – CRACOVIANA, with an article by Aleksander Böhm, an author who has written for the Journal for decades. It describes an imposing temporal panorama, a fascinating history and the modernity of the famous church on Wola Justowska in Krakow. It had been relocated from Komorów and perfectly reassembled – creating “a new – historical”, beautiful landscape of the place. It had been subsequently burned down and rebuilt with some alterations, only to be burned down a second time. In the initial conceptual search for a new church in this place, a series of designs by leading architects from Krakow were developed. Finally, it was the design

by the author of the article that has been selected, it is being currently carried out, with the cornerstone set in place, the walls erected and the structure of the roof currently being constructed. The entire history is presented precisely and interestingly in the article.

We have introduced a new chapter – ARCHIVAL MATERIALS, as two outstanding contemporary professors from Krakow have found excellent, previously unknown texts written by professors of the previous generation. Aleksander Böhm discovered in the archives a typescript containing the doctoral thesis of his doctoral supervisor, doc. Stefan Żychoń, who used to be the director of the Chair at the Faculty of Architecture of the Cracow University of Technology, in which the author of these words used to work. S. Żychoń was the author of important designs and buildings (the Orbis-Trzaska Hotel in Zakopane – with Juliusz Żórawski, the revalorisation of the Archaeological Museum in Krakow, the revalorisation of a complex of cabins on Polana Podokólne in the Tatra Mountains, the revalorisation of Krupówki street in Zakopane). The former magistrate wrote about his doctoral supervisor in an introductory article, preceding the full edition of the aforementioned doctorate, meticulously prepared by our Editors for print. In the same “antiquarian” chapter, J. Krzysztof Lenartowicz presents two valuable pieces of material. This equally honoured author of our Journal, known, among other things, for his work on the heritage of Juliusz Żórawski, discovered his unknown text, which he analysed and commented on in his own article; he also prepared the original manuscript for publication, which we would hereby like to present.

The chapter ARCHITECTURE begins with two dissertations situated chiefly in the category of high theory, possessed of a very strong intellectual charge. Tomasz Kozłowski presents the development of

his research on architecture that is especially close to expression, including a case particularly concerned with archetypes. Ernestyna Szpakowska-Loranc, known for her work on ideal cities and spatial narration, discusses the psycho-poetic aspect of melancholy in architecture. Miłosz Zieliński and Ewelina Sypek present a work placed between the empirical and the theoretic, namely, on the use of the famous avant-garde theory of the open form by Oskar Hansen, in a greatly original manner: in the field of revitalisation, creative work on the past, for the future.

Two papers that end this chapter are works which are mostly empirical. The research of Maciej Złowodzki with Katarzyna Zawada-Pęgiel is focused on the newest office architecture of Hamburg, which is the specialty of the authors. The article is inaugurated in a very interesting manner, focusing on the famous, recently opened Opera, made known equally by its highly intriguing architecture, as by its outstandingly intriguing, astronomical amounts of costs, which have appeared over the course of the project's construction. The article that ends the chapter, by Dariusz Kronowski, introduces a niche, yet decidedly attractive aesthetic notion, that of modern, radically abstract and modernist architecture in the context of the mountain landscape; in this case, on the example of a new cableway in the Dolomites.

The LANDSCAPE ARCHITECTURE chapter has seven articles, three of which constitute a block of texts authored by foreign guests, with the remainder being of the authorship of a new generation of Polish scholars, including doctoral students. The Hungarian groups of authors have presented two green historical complexes located in Budapest, which can be considered leading in their country. These are: the representative landscape Jubilee Park (Eszter Bakay, Dororttya Varró), as well as the incredibly picturesque – due to its non-standard, bold sculptures – Hungarian National Cemetery. The paper about it was written along with widening general conclusions on the topic of public greenery; it is sadly without illustrations (Imola Gecse-Tar, Katalin Takács, Ágnes Bechtold). The Ukrainian author Liudmila Ruban presented intellectually original and empirically interesting research on park monuments – in remembrance of outstanding historical people – which feature the important, metaphorical role of water – dynamically cooperating with its architectural and sculptural sources.

The three successive materials present outstanding accomplishments in terms of parks and gardens in Silesia. Beata Fortuna-Antoszkiewicz, Jan Łukaszewicz and Piotr Wiśniewski remind us of

the composition, establishment and prosperity of the Park of Culture and Recreation in Chorzów, which is a cult achievement in the history of Poland during the second half of the XX century. Bożena Łebzuch presents research on the topic of evolution: from the historical, private park and palace complex in Siemianowice Śląskie – in the direction of a modern complex of municipal park areas of a public character, as a public good. In the next article, Anna Steuer-Jurek characterises extraordinary landscaping endeavours – the miniature zoological gardens of Upper Silesia. The ending of the architecture and landscape chapter comes in the form of the article by Ewa Waryś on the topic of the internationally recognised pattern of municipal English squares and the application of this model, for instance, in Polish projects.

The widest, eight article long chapter titled URBAN DESIGN AND SPATIAL PLANNING, begins with a powerful report on the current on site and literature research by Mateusz Gyurkovich on the modern Towers of Barcelona and their role in the composition of the hybrid urban structure of this metropolis, framed in an ultra-modern manner. The author focuses on and expands upon an immensely viable, ultra-difficult and controversial matter – the placement of modernist high-rises in the heart of a world class historical city. Indeed, this case has eased over the couple of years that the Torre Agbar has resided near the La Sagrada Familia. This confrontation is becoming more and more accepted; in some opinion polls, the Torre is reported as more popular than Gaudi's Temple. However, despite this, the construction of new towers still demands that many questions be analysed and evaluated; something which is currently being done in a deeply professional and perfect manner in the article that is being discussed. The article of Beata Malinowska-Petelenz on the phenomenon of Italian cities, presents a manner of urban and architectural analysis which is uniquely typical of this author – the use of her own artistic drawings. The author, outstandingly gifted, visually merges this ability into a two-pronged research method: lightly drawn fragments of cities, with important structures within them – with an ease of intellectual interpretation and textual narration. Another original research method in terms of urbanism: focusing on spatial urban structures, as well as open recreational areas – in temporal dimensions – is presented by the authors from Budapest: Kinga Szilágyi, Fruzsina Zelenák, Orsolya Fekete. In their work, they combine a deep and complex textual dissertation on urbanism in its political, cultural and functional aspects, with interesting, original visual typologies “which are acted out in space-time”.

A similar problem – the general urban context of linear, continuous belts of green infrastructure and focused park complexes – in relation to Bratislava, is presented by the Slovak authors Katarína Kristiánová and Ľubica Vitková. They discuss the system of green areas as a strategic canvas for the urban regeneration and development of the city. A similar idea (a green complex – public park as a factor of urban regeneration), in a smaller area, is the focal point of the work by Katarzyna Elwart on the topic of the ecological and aesthetic cleansing of a post-industrial housing estate in the Bergamo Province, with interesting graphical schemes. Two diverse articles, interesting in terms of illustrations and typology, focus on the municipal parks of Poznań on the scale of the entire city. Agnieszka Rosada, Miłosz Walerzak and Piotr Urbański analysed and evaluated historical parks in the context of the wedge-ring system of the greenery of Poznań. The team of authors consisting of Bożena Łukasik and Agnieszka Wilkaniec analysed parks of all generations as elements of the structure and landscape of a city.

The urban and planning section ends with a valuable work by Elżbieta Czekieli-Świtalska on the topic of the lack of urban composition in modern Spatial Development Plans in Poland. The author, who has organised a national conference with the participation of NIK on the topic, is one of the few persons who boldly speak out about this incredibly important and pathological issue, which has so far been impossible to curtail, causing unprecedented spatial disharmony on a European scale in Poland.

The chapter on the SOCIAL DIMENSION OF URBAN DESIGN AND ARCHITECTURE is an expanded version of the chapter SOCIAL DIMENSION OF ARCHITECTURE, which has been a part of the tradition of the Journal, thematically expanded to include urban design. In the current issue, the theme of urban design has been introduced due to the outstanding contribution of Artur Jasiński regarding the evolution of the spatial model of multi-national cities, spread between separation and integration in their aspect of social relations. The author of famous books about cities tied with socio-political aspects – on the images of the modern post-*Polis*, about cities in an era of terrorism, about the architecture and urbanism of Israel in the context of the matters of state, country and nation – this time presents us with the results of his research on the topic of multi-cultural

cities. The author's research points to interesting changes in this field. The former settlements and trading cities have, in a natural and obvious manner, been connected by mutual, well understood interests of the members of various cultures – thanks to transactions exchanging goods and currency, while residences were separate, in each culture's own districts. Currently, in an era of the far reaching virtualisation of transaction processes, the former directness of the contact between the participants of the face to face transaction is disappearing, while the considerable complications in terms of *multi-kulti* cohabitation either rise or become rekindled, for instance in the field of (non-) assimilation, etc.

The current issue features the introduction of a new and important section, called THE YOUNG JOURNAL. The concept behind it is creating a chance for outstanding members representing the academic youth, which have proven themselves through valued designs in both visual and textual form. The Journal provides them with the possibility of making a debut in the form of an article written in a scientific standard, based on their highly graded diploma or course design thesis. The debutante is mgr inż. arch. Anna Mędrała, whose master's design thesis developed under the supervision of Professor Artur Jasiński at the Faculty of Architecture and the Fine Arts at the Andrzej Frycz Modrzewski Krakow Academy, which has been awarded an Honourable Mention in a national, inter-university competition organised at the Faculty of Architecture of the Cracow University of Technology on the topic of a design with the creative use of concrete.

The current year's issue also contains the section NEW BOOKS. Here we present reviews of five concise prints: a group work containing the discussions of 12 authors, leading Polish architects and arts historians on the topic of the consequences of the transformation for the condition of space in Poland; as well as four newest, individual, original scientific books. The ending of the volume is comprised of the REMINISCENCES about three excellent professors and architects: Lech Kłósiewicz of the Faculty of Architecture of the Warsaw University of Technology, Tadeusz Bartkiewicz from the Faculty of Architecture of the Cracow University of Technology and Hanka Zaniewska from the Faculty of Architecture of the Poznań University of Technology. Let us remember them. ■